

Peter Emmerich Hansen:

De lokale og regionale erhvervs- og udviklingsråd – funktion og placering

Artiklen indeholder en systematisk beskrivelse af de lokale og regionale erhvervs- og udviklingsråd, herunder en gennemgang af deres udbredelse, baggrund, finansiering, arbejdsopgaver og forbindelser til forskellige offentlige myndigheder.

Etableringen af erhvervsråd er blandt andet påvirket af de økonomiske konjunkturer og skævheden i den regionale erhvervsmæssige udvikling, ligesom rådene kan være et middel for kommunerne til at fremme erhvervspolitiske tiltag. Rådernes dannelse ansues endvidere i relation til de kommunale partipolitiske forhold og erhvervslivets krav.

Endelig problematiseres den manglende sammenhæng mellem fysisk planlægning, sektorplanlægning, beskæftigelsespolitik og en svagt funderet lokal og regional erhvervs politik.

1. Indledende bemærkninger

Der har i tilknytning til store dele af den danske forskning om regionale udviklinger og den forsøgte styring af disse været fokuseret på talrige offentlige forvaltningselementer: Egnsudviklingsråd og -direktorat, statslige regionale forvaltningseenheder, arbejdsmarkedsnævn, primær- og amtskommuner osv.

I forhold til disse elementer har en række andre organisatoriske enheder, in casu: De regionale og lokale erhvervs- og udviklingsråd, arbejdet i regionspolitisk sammenhæng i årtier uden at tiltvinge sig den store forskningsmæssige interesse.

Det er nærværende artikels sigte at give et beskedent bidrag til at rette op på denne hidtil begrænsede interesse.

2. Erhvervs- og udviklingsråd i Danmark: Væsentlige karakteristika

Medio 1980 fungerede i Danmark fem regionale erhvervsråd, nemlig i Nord-, Vest- og Sønderjylland samt på Bornholm og Lolland-Falster.¹

Arbejdsområderne for Nordjyllands, Sønderjyllands og Bornholms erhvervsråd er identiske med de tilsvarende amtskommuners, hvorimod

1) Erhvervs-Bladet, 20. august 1980, p. 20. En række p.t. fungerende erhvervsråd dækker arbejdsmæssigt to eller flere primærkommuner. Imidlertid er kun de fem flerkommunale råd, der er inddraget i det nedenfor omtalte samråd for regionale råd, medtaget som regionale.

Peter Emmerich Hansen:

De lokale og regionale erhvervs- og udviklingsråd – funktion og placering

Artiklen indeholder en systematisk beskrivelse af de lokale og regionale erhvervs- og udviklingsråd, herunder en gennemgang af deres udbredelse, baggrund, finansiering, arbejdsopgaver og forbindelser til forskellige offentlige myndigheder.

Etableringen af erhvervsråd er blandt andet påvirket af de økonomiske konjunkturer og skævheden i den regionale erhvervsmæssige udvikling, ligesom rådene kan være et middel for kommunerne til at fremme erhvervspolitiske tiltag. Rådernes dannelse ansues endvidere i relation til de kommunale partipolitiske forhold og erhvervslivets krav.

Endelig problematiseres den manglende sammenhæng mellem fysisk planlægning, sektorplanlægning, beskæftigelsespolitik og en svagt funderet lokal og regional erhvervs politik.

1. Indledende bemærkninger

Der har i tilknytning til store dele af den danske forskning om regionale udviklinger og den forsøgte styring af disse været fokuseret på talrige offentlige forvaltningselementer: Egnsudviklingsråd og -direktorat, statslige regionale forvaltningseenheder, arbejdsmarkedsnævn, primær- og amtskommuner osv.

I forhold til disse elementer har en række andre organisatoriske enheder, in casu: De regionale og lokale erhvervs- og udviklingsråd, arbejdet i regionspolitisk sammenhæng i årtier uden at tiltvinge sig den store forskningsmæssige interesse.

Det er nærværende artikels sigte at give et beskedent bidrag til at rette op på denne hidtil begrænsede interesse.

2. Erhvervs- og udviklingsråd i Danmark: Væsentlige karakteristika

Medio 1980 fungerede i Danmark fem regionale erhvervsråd, nemlig i Nord-, Vest- og Sønderjylland samt på Bornholm og Lolland-Falster.¹

Arbejdsområderne for Nordjyllands, Sønderjyllands og Bornholms erhvervsråd er identiske med de tilsvarende amtskommuners, hvorimod

1) Erhvervs-Bladet, 20. august 1980, p. 20. En række p.t. fungerende erhvervsråd dækker arbejdsmæssigt to eller flere primærkommuner. Imidlertid er kun de fem flerkommunale råd, der er inddraget i det nedenfor omtalte samråd for regionale råd, medtaget som regionale.

Vestjyllands Udviklingsråd arbejder i tre amtskommuner - Ribe, Ringkøbing og Viborg. Arbejdsområdet for det regionale erhvervsråd på Lolland-Falster omfatter Storstrøms amtskommunes sydligste del.

Foruden de regionale erhvervs- og udviklingsråd eksisterer godt hundrede lokale erhvervsråd, hvis arbejdsområde næsten uden undtagelse dækker een kommune, til hvis forvaltningsapparat rådet ofte vil have en nær tilknytning.²

Relationerne mellem de regionale og de lokale erhvervsråd er ikke-hierarkiske. De regionale råd har således ikke beføjelser over for eller muligheder for at give tjenestebefalinger eller lignende til de lokale råd. Snarere er der tale om service-relationer, hvor de regionale erhvervsråd tilbyder bistand i konkrete sager og information af erhvervsmæssig interesse. Om de lokale råd ønsker denne bistand - eller har behov for den - er imidlertid en anden sag. De kan tage den, og de kan lade være. Det sidste vil formentlig være undtagelsen, for såvidt som de regionale råd besidder en ekspertise, der blandt andet følger af et løbende arbejde med et bredt spektrum af problemer, og som kun et fåtal af de lokale råd kan forventes at opnå.³

Med de fem regionale og de over hundrede lokale erhvervsråd er en opstilling af rådernes arbejdsopgaver ikke uden videre problemfri: Disse kan således variere markant fra den ene lokalitet til den anden, ligesom intensiteten i problemløsninger i tilknytning til opgaver, der i øvrigt er generelt relevante, kan veksle.

På det helt abstrakte plan er det simpelthen et erhvervsråds opgave at bidrage til at skabe et 'varieret og levedygtigt erhvervslev' ⁴ inden for det geografiske område, det pågældende råds kompetence omfatter. Udmøntningen af dette abstrakte formål giver imidlertid en konkret kerne af arbejdsopgaver, der formentlig vil være typiske for hovedparten af erhvervsråd, og som falder i fem hoved-

2) Ibid. Den omtale af de konkrete forhold i forbindelse med erhvervsrådenes arbejde mv., der er medtaget i nærværende artikel, bygger i stort omfang på samtaler med erhvervscheferne for en række jyske erhvervs- og udviklingsråd.

3) Det kan tilføjes, at de regionale råd - hvor de eksisterer - fungerer som udfarende kraft i tilknytning til afholdelsen af regelmæssige, koordinerende og informative møder mellem de lokale erhvervschefer og ledelsen af det regionale råd.

4) Fra Vestjyllands Udviklingsråds formålsparagraf.

grupper.⁵

For det første ydes der informativ og praktisk bistand til virksomheder dels i forbindelse med disses optagelse af investeringslån og dels i tilknytning til deres eventuelle tilskudsansøgninger. Disse to former for bistand til finansieringen af virksomhedernes kapitalbehov dækker et bredt spektrum af faktiske forekomster: Fra de relativt små såkaldte håndværkerlån til lån fra den europæiske investeringsbank (EIB) og fra tilskud via egnsudviklingsloven og beskæftigelsesplanernes midler til produktudviklingsstøtte fra Teknologirådet.

For det andet bidrager en del erhvervsråd, specielt de regionale, med støtte til virksomheders salg fremstød. Dette vil typisk gælde, når disse fremstød rettes mod udenlandske markeder, men kan dog også finde sted i forbindelse med indenlandske fremstød: Det regionale råd på Lolland-Falster har således bistået forsøg på at udbrede kendskabet blandt især de storkøbenhavnske virksomheder til landsdelens underleverandører.⁶

For det tredje er det fortsat - omend i stærkt faldende omfang - en opgave for erhvervsrådene at bidrage ved tiltrækningen af virksomheder eller dele af sådanne til det område, hvori disse råd arbejder.⁷

Informationsvirksomhed af generel og konkret art (og ud over det i forbindelse med tilskudsansøgninger nævnte) er en fjerdedel af kernen i erhvervsrådenes arbejdsopgaver. Oplysninger om konsekvenser af lov- eller anden regelændring og information om teknologiske landvindinger, der eventuelt kan anvendes i industriproduktionen, er eksempler. I det omfang informationsvirksomheden - såvel i tilknytning til nærværende, fjerde gruppe af arbejdsopgaver som i tilknytning til de ovenfor nævnte tilskuds- og lånemuligheder - er rettet mod enkelte eller en enkelte virksomhed(er), vil denne arbejds-

5) Der henvises til de årsberetninger, de fleste erhvervsråd udarbejder samt til note 2.

6) Erhvervscentret Lolland-Falster og Møn, Årsberetning 1978, p. 11.

7) Erhvervsrådene - ikke mindst de regionale i egnsudviklings- og udkantområder - satser, efterhånden som udflytninger af indenlandske virksomheder fra center til periferi er ophørt, i høj grad på tiltrækningen af udenlandsk industri mv. I Nordjylland samarbejder det regionale erhvervsråd med et amerikansk konsulentfirma, The Fantus Company, i bestræbelserne på at markedsføre landsdelen som et område, hvor ny produktion med fordel kan lokaliseres.

opgave være svær at adskille fra egentlig konsulentbistand.

Endelig for det femte deltager især de regionale erhvervsråd i en række erhvervspolitiske sammenhænge, der dels medfører arbejde i tilknytning til undersøgelser af erhvervsstrukturen og dennes udvikling i det pågældende råde arbejdsområde, dels betyder rådernes deltagelse i forbindelse med forsøgene på at løse for eksempel beskæftigelses-, bolig- og trafikproblemer på det lokale og regionale niveau.

3. Erhvervs- og udviklingsrådsarbejdets baggrund: Generelle og specielle aspekter

På baggrund af de ovenfor antydede heterogene forhold omkring erhvervsrådenes funktioner er det umuligt at operere med en præcis række af faktorer, der i alle tilfælde og for alle typer af råd kan forklare disses oprettelse og drift. Tværtimod fortaber baggrunden for etableringen af det enkelte erhvervsråd sig oftest i en diffus masse af politiske (specielt lokalpolitiske), økonomiske, historisk-traditionelle og psykologiske elementer, hvis kortlægning i det konkrete tilfælde kan være en opgave i sig selv. Den nedenfor anvendte sondring mellem generelle og specielle aspekter tager derfor udelukkende sigte på at indkredse de kategorier af faktorer, der indgår som basis for hovedparten af erhvervsrådenes oprettelse og drift, mens de rækker af individuelle faktorer, der angiveligt i enkeltilfælde har spillet og spiller ind i forbindelse med erhvervsråds-etableringer, ikke vil blive berørt på anden måde end i denne sammenhæng, hvor deres eksistens understreges.

Med generelle aspekter tænkes på de kategorier af forhold, der overhovedet, og forholdsvis uafhængigt af lokalitet, kan forklare oprettelsen og driften af erhvervsråd. Omvendt med de specielle aspekter: Her er der tale om samlinger af forhold, der medvirker til at forklare, hvorfor erhvervsråd fungerer i een lokalitet/region og ikke i en anden, selvom de to lokaliteter/regioner er præget af relativ ensartet sociologisk struktur og er underlagt de tilnærmelsesvis samme overordnede økonomiske og lovmæssige rammer.

3.1. Generelle aspekter

3.1.1. De økonomiske konjunkturer og oprettelsen af erhvervsråd

Der kan iagttages en vis sammenhæng mellem opfattelsen af behovet for etablering af erhvervsråd på den ene side og de økonomiske konjunkturer på den anden. Der er således en karakteristisk tendens i retning af oprettelse af råd i krisetider. Denne tendens symboliseres af de initiativer, der er taget i slutningen af 1970'erne, hvor der blandt andet i Odense er etableret et erhvervssekretariat (dog med begrænsninger i virksomheden i forhold til ovennævnte katalog af arbejdsopgaver), og hvor forskellige instanser - indtil videre uden held - har forsøgt at oprette en regional erhvervsenhed i tilknytning til Århus Amtskommune.⁸ Det bør i forbindelse med dette aspekt også nævnes, at en stor del af de i dag virksomme lokale erhvervsråd er reminiscenser fra 1930'ernes økonomiske lavkonjunktur.⁹ Det kan være fristende - allerede på baggrund af nærværende aspekt - at opfatte erhvervsrådene som et defensivt instrument, dvs. som bidragyder i forsøgene på at holde fast i det, der er. De ovenfor nævnte arbejdsopgaver indicerer dog, at en sådan vurdering er urimelig negativ. Der vil nedenfor blive redegjort for erhvervsrådenes potentielle, konstruktive bidrag i tilknytning til blandt andet planlovene.

3.1.2. "Det skæve Danmark" og erhvervsrådene

Der er for det andet en åbenbar - omend ikke direkte kausal sammenhæng mellem 1950'ernes gryende debat om det såkaldt skæve Danmark, arbejdsløshedsøerne og den begyndende politiske styring af de regionale udviklinger og etableringen af erhvervsråd.¹⁰ Betydningen af den påståede politiske vilje til at modarbejde uligheder i de regionale erhvervsudviklinger - viljen oprindeligt kodificeret ved lov

8) Disse initiativer var fremme i 1979 og involverede en række instanser - herunder amtskommunen, Jydsk Teknologisk Institut, Dansk Arbejdsgiverforening og en del erhvervsråd.

9) Regionplanlægning, Egnsudvikling og Miljøbeskyttelse, Institut for Grøntforskning, 1979, pp. 44-51.

10) Man kunne vælge at betragte dette aspekt, der berører egnsudviklingsproblematikken, som en del af det førstnævnte vedrørende sammenhængen mellem lavkonjunktur og erhvervsråds-drift.

om egnsudvikling i 1958 - havde og har i relation til erhvervsrådene to umiddelbare sider: Dels er en del af rådene, herunder to af de regionale, oprettet parallelt med eller i kølvandet på egnsudviklingslovens tilblivelse, dels er egnsudviklingsloven også i dag - to årtier og en del lovrevisioner senere - en afgørende faktor i erhvervsrådenes arbejde. Det er i den sammenhæng iøjnefaldende, at størsteparten af erhvervsrådene arbejder i egentlige, dvs. ved lov fastlagte, egnsudviklingsområder eller i udkantområder i øvrigt, dvs. områder præget af et relativt nærliggende center. Således er over 60 pct. af samtlige lokale erhvervsråd beliggende i de fem amtskommuner - Nordjylland, Ringkøbing, Viborg, Ribe og Sønderjylland - der i overvejende grad tilgodeses af egnsudviklingsloven, jvf. tabel 1 nedenfor.¹¹ Befolkningen i de omtalte amtskommuner udgør under 30 pct. af landets samlede befolkning. Det bør i øvrigt noteres, at hverken Fyns, Århus eller Vestsjællands Amtskommuner eller hovedstadsområdet indeholder egentlige regionale erhvervsråd.

For de i egnsudviklingsområder beliggende erhvervsråd gælder det, at en stor del af ressourcerne anvendes på at tiltrække egnsudviklingsmidler. Den almindelige praksis er, at ansøgninger til egnsudviklingsdirektoratet fremsendes via de regionale råd - hvis et sådant eksisterer - af de lokale erhvervsråd, der er umiddelbar bisidder for den virksomhed, støtteansøgningen vedrører. Denne i egnsudviklingssammenhæng centrale placering for de regionale erhvervsråd, der i øvrigt herved bistår direktoratet, forsåvidt som de mere end tvivlsomme ansøgninger allerede på et tidligt tidspunkt - og før direktoratet selv involveres - bliver frasorteret,¹² afspejles i tilknytning til de regionale råds formelle samarbejdsorgan, hvis betydeligste opgave er at skabe konsensus i holdningen til egnsudviklingslovgivningen og forvaltningen af denne.¹³ Et fast årligt møde mellem samarbejdsorganet og egnsudviklingsrådet er det oplagte

11) Erhvervs-Bladet, op.cit., p. 20f.

12) Interessen for etablering af erhvervsråd i egnsudviklingsområder vil med andre ord være todelt: Fra kommunalt hold ønskes rådene som redskaber for tiltrækning af egnsudviklingsmidler, mens erhvervsrådene for direktoratet bliver enheder, der medvirker til en mere gnidningsløs administration af egnsudviklingsloven.

13) Egnsudviklingsrådet yder, jvf. note 13, årlige tilskud til de regionale erhvervsråds drift. Se i øvrigt Beretning fra Egnsudviklingsrådet for 1979, Direktoratet for Egnsudvikling, Silkeborg 1980, p. 16.

Tabel 1. Danske egnsudviklingskommuner med erhvervsråd

	Primærkommuner med generel egnsudvik- lingsstatus ¹		Primærkommuner med generel egnsudvik- lingsstatus ¹		Primærkommu- ner i alt	
	<u>abs.</u>	<u>pct.</u>	<u>abs.</u>	<u>pct.</u>	<u>abs.</u>	<u>pct.</u>
Primærkommuner, dæk- ket af lokalt og/el- ler regionalt er- hvervsråd	106	(96) ⁴	78	(95)	170	(62)
(heraf primærkom- muner dækket af lokalt erhvervs- råd)	73	(66)	57	(70)	129	(47)
Primærkommuner uden er- hvervsrådsdækning	4	(4)	4	(5)	105	(38)
Primærkommuner i alt	110	(100)	82	(100)	275	(100)

- 1) De generelle egnsudviklingsområder er omfattet af §§6-9 og 11-14 i lov om egnsudvikling, dvs. af bestemmelserne om lån til industri- og servicevirksomheders anlæg, om garanti for lån til driftskapital samt om tilskud til industrivirksomheder med væsentligt forringede driftsresultater, der hidrører fra virksomhedens lokalisering i et industrielt mindre udviklet område.
- 2) De specielle egnsudviklingsområder er omfattet af egnsudviklingslovens §10 vedrørende anlægstilskud til industri- og servicevirksomheder. Det bemærkes, at de 78 kommuner med speciel egnsudviklingsstatus også har generel status.
- 3) Jvf. teksten foran er en række erhvervsråd, der faktisk dækker flere primærkommuner, medregnet til de lokale råd.
- 4) Procentværdien angiver andelen af samtlige de primærkommuner beliggende i generelle egnsudviklingsområder, der er dækket af lokale og/eller regionale erhvervsråd. Parallelt for de øvrige procent-angivelser.

forum for fremlæggelsen af fælles udgangspunkter og holdninger.

Som et appendix til fremhævelsen af de regionale råds placering i egnsudviklingssammenhæng skal det fastslås, at intet hindrer de lokale erhvervsråd i direkte, selvstændigt at varetage en eller flere lokale virksomheders interesse(r) i forbindelse med forsøg på tiltrækning af egnsudviklingsmidler.

Et væsentligt forhold i egnsudviklingsaspektet er substansen i den støtte, erhvervsrådene og andre egnsudviklingselementer søger at kanalisere, fordi denne støtte - i modsætning til for 5-10 år siden, hvor forsøgene på at få udflyttet virksomheder fra center- til periferiområder var den store arbejdsopgave - i stor omfang består i at bistå allerede etablerede virksomheder, at fremme tekno-

logiseringen og bistå ved produktudvikling blandt disse og at søge en differentieret erhvervsstruktur fremmet i det pågældende lokale eller regionale område.

Der kan være grund til at relatere de omhandlede teknologiserings- bestræbelser mv. til den række af teorier vedrørende regionale erhvervsudviklinger, der opererer med såkaldte sprednings- og koncentrationseffekter eller katalysatorer for dels spredning af centerområdernes erhvervsmæssige og industrielle vækst, dels agglomeration forstået som de for virksomhederne eksterne fordele ved centerlokalisering.¹⁴

Akkumulationsprocesteorierne - med udgangspunkt i produktionsmådens hævdede lovmæssigheder - samt andre af den kritiske tradition inspirerede varianter er eksempler på de omhandlede sprednings- og koncentrationstendensers inddragelse i analysen. Men også andre, ikke entydigt materialistisk funderede teorier kunne nævnes.¹⁵ Fælles for disse teorier er opfattelsen af den erhvervsøkonomiske udvikling i periferi-områder som snævert forbundet med parallelle udviklinger i centerområder, hvor agglomerationsfordele - veludbygget infrastruktur, rigelig og kvalificeret arbejdskraft, nærhed til væsentlige informations- og beslutningsproducenter, højt serviceniveau etc. - specielt under højkonjunkturer afspejles i centralisationstendenser. Men hvor disse fordele dels samtidig indeholder kiemen til forbedrede værdiøgningsbetingelser i periferiområder, jvf. de relative niveauer for jordpriser og arbejds lønninger mv., dels fungerer som udgangspunkt for udflytningen af visse virksomhedstyper til udkantområderne: De lavteknologiske, arbejdsintensive og

14) En kort indføring i disse teorier er givet i Normann J. Pedersen, Teorier om Regional Udvikling og Ulighed, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, 1980, specielt pp. 61-79.

Se også Jens Larsen, Ole B. Rasmussen og Søren Villadsen, Bliver Danmark Skævere - En undersøgelse af erhvervsstrukturens udvikling i det sydvestlige Jylland, Viborg, 1976, pp. 21-27.

15) Jvf. Jørgen Søfelde, Regional Udvikling og Offentlig Planlægning - Danmark 1960-76, Geografisk Centralinstitut, Københavns Universitet, 1977, pp. 13ff om Myrdals og Friedmanns teorier. Jvf. også Jens Larsen, Ole B. Rasmussen og Søren Villadsen, op.cit., pp. 21-24 vedrørende Hirschmans teorikonstruktion.

specielt de filiallignende produktionsenheder.¹⁶

Et væsentligt element bliver imidlertid sammenholdningen af disse tendenser, som "spontan" følger af de økonomiske systemers iboende dynamik, med eventuelle samtidige politiske styringsforsøg. Og især disse styringsbestræbelsers relation til "spontaniteten."¹⁷

Blandt andet erhvervs- og udviklingsrådene samt (andre) egnsudviklingslementer forekommer blot at have understøttet de i forvejen iagttagelige, og teoretisk forventelige, spredningseffekter i 1960-ernes slutning og 1970'ernes begyndelse, hvor en lang række produktionsenheder udlagdes til periferiområder, samtidig med at de overordnede arbejdsfunktioner i centrene bibeholdtes. Med andre ord, kunne man hævde, en relativ ukonstruktiv indsats, for så vidt som denne havde karakter af fremskyndelse af udviklinger, hvis gennemslag alligevel ville komme.

Omvendt, dvs. konstruktivt, kunne man beskrive de omhandlede elementers - herunder altså erhvervsrådenes - nuværende indsats, der netop imødegår de "spontane" og teoretisk forventelige tendenser mod krisegennemslag i udkantområderne. Der er tale om indsatser i forbindelse med teknologiseringsbestræbelser, bistand til i forvejen etablerede produktionsenheder, forsøg på ophjælpning af nye virksomheder, der oftest vil være dels relativt lidt arbejdsintensive - især sammenholdt med de under højkonjunkturerne udlagte satellitenheder - dels uafhængige af centerlokaliserede moderselskaber.¹⁸ Man kunne på denne baggrund hævde erhvervsrådenes funktion som en del af et kompleks, der tillige omfatter blandt andet egnsudviklings-

16) Gitte Marling, Hans Kiib, Jens Chr. Søndertoft og Erik Hannibal Knudsen, Krisen og den statslige planlægning, Århus 1977, sidste kapitel.

Lars Stenbæk Madsen og Ulf Christiansen, Notat vedrørende industri- og engrosfirmaers flytning fra Storkøbenhavn i tiden 1961-76, Statens Byggeforskningsinstitut, 1980, pp. 1-13.

En teoretisk relativisering kan på en række felter forekomme nødvendig, den ligger uden for denne artikels formål. Dog som eksempel: Fokuseringen på arbejds lønningernes relative niveau er værdiløs uden en sammenholdning med produktiviteten.

17) Jvf. Jens Larsen, Ole B. Rasmussen og Søren Villadsen, op.cit., p. 28f.

18) Dette sidste er ikke uvæsentligt, for så vidt som den påståede decentraliserende virksomhedsudlægning under højkonjunkturerne i realiteten oftest var udtryk for udlægning af virksomheders produktionsafdelinger, dvs. udtryk for dekoncentrering.

Se i øvrigt Peter Hartoft-Nielsen, "Industrien i egnsudviklingsområdernes mindre byer har størst fremgang", Forskningen og Samfundet, nr. 1, januar 1979.

elementer, spredningen af de teknologiske servicemuligheder,¹⁹ multiplikatoreffekter i tilknytning til kommunal- og især opgavefordelingsreformen, og som udgør en (momentan) hindring for de økonomiske systemers 'naturlige' udviklingstendens.²⁰

3.1.3. Kommunerne og erhvervsrådene

Der er grund til at pege på et kommunalt aspekt, der formentlig - i sammenhæng med spørgsmålet om baggrunden for erhvervsrådenes oprettelse - er lige så væsentligt som egnsudviklingsaspektet. Tre forhold skal indledningsvis berøres.

Eet af disse er, at virksomheden for langt hovedparten af erhvervsråd, de lokale såvel som de regionale, støttes finansielt af kommuner. Eksempelvis bidrager Nordjyllands Amtskommune med næsten 65 pct. af det regionale nordjydske erhvervsråds budget (andre 10 procent kommer, jvf. note 14 foran, fra det statslige egnsudviklingsråd).

Et andet forhold berører de regionale erhvervsråds formelle opbygning: Et omfangsrigt repræsentantskab med - i reglen - 50 til 100 delegerede, et råd med mellem 20 og 30 medlemmer og et 5-10 mand stort forretningsudvalg. Af repræsentantskabets delegerede vælges en markant del af amts- og primærkommuner. Igen med Nordjyllands Erhvervsråd som eksempel udpeges således over 30 pct. af repræsentanterne af de nordjydske primærkommuner alene. Og parallelt hermed omfatter Vestjyllands Udviklingsråd, dvs. selve rådet, amtsborgmestrene fra alle tre involverede amtskommuner - Ribe, Ringkøbing og Viborg.

Et tredje forhold: En del af de lokale erhvervsråds sekretaria-ter er reelt uadskillelige fra det egentlige kommunale forvaltningsapparat.

Disse tre nævnte empiriske forhold er imidlertid blot udvendige afspejlinger af aspektets egentlige kerne.

19) Jvf. oprettelsen af teknologiske informationscentre i blandt andet Nordjylland.

20) Normann J. Pedersen, *op.cit.*, p. 78: "...ikke forklarer de regionale forskelle som et umiddelbart resultat af den kapitalistiske produktionsmådes lovmæssigheder, men derimod forsøger at forklare den regionale ulighed som en følge af de hindringer, der sættes for disse lovmæssigheders udviklingsmuligheder".

Erhvervsrådene giver formelt ikke direkte (økonomisk) støtte til enkeltvirksomheder, for eksempel vanskeligt stillede eller konjunkturramte industrienheder. På den anden side yder rådene, som nævnt foran, så mange andre former for bistand, hvis intensitet ikke er begrænset - ikke reelt i hvert fald - samt bistand ved låneoptagelser og tilskudsansøgninger mv., ligesom de regionale råd på Bornholm, på Lolland-Falster og i Sønderjylland medvirker ved ydelser til virksomheder via erhvervsfonde, hvis grundkapital er indskudt af både offentlige og privatretlige enheder - herunder finansministeriet og diverse pengeinstitutter. Det kan på den baggrund være vanskeligt at kalde den formelle udelukkelse af direkte støtte til enkeltvirksomheder (i modsætning til generel fremme af en lokalitets/regions erhvervsklima) for andet end en illusion, og derfor varetager erhvervsrådene reelt også en række erhvervspolitiske arbejdsopgaver, som kommunerne traditionelt har været afskåret fra at bidrage ved løsningen af.

I dansk kommunalret eksisterer fortsat en konsensus, hvorefter der ikke fra kommuner forventes (tillades) nogen større indgriben på det erhvervsmæssige felt.²¹ Generelt anses kommunal støtte til enkeltvirksomheder også i dag for ulovlig, selvom konkrete tiltag er set - især når potentielle virksomhedslukninger er velfærdstruende for en kommune. Det er på denne lidt usikre, men i almindelighed restriktive baggrund erhvervsrådenes virksomhed og den kommunale støtte hertil bør ses: Erhvervsrådene fungerer simpelthen i saglig henseende som en art bufferinstitution i det usikre grænseområde mellem de begrænsede legale erhvervspolitiske kommunale tiltag og de mange klart ulovlige. Og som formelt selvejende institutioner er hovedparten af erhvervsrådene ikke omfattet af styrelsesloven og den almindelige overvågning, der påhviler tilsynsrådene og i anden omgang indenrigsministeriets kommunalafdeling. Og det selvom rådernes formelle arbejdsprocedurer og opbygning samt deres finansiering gør det uholdbart at se dem uafhængigt af de kommunale organer. Trukket skarpt op kunne man således hævde, at kommunernes formelle, traditionsbetingede erhvervspolitiske inkompetence ved hjælp af organisatoriske kunstgreb er forvandlet til visse omend indirekte, påvirkningsmuligheder over for erhvervssektoren.

21) Kommunerne og eqnsudviklingen, KL 1977, p. 32f.

3.2. Specielle aspekter²²

Som eksempler på specielle aspekter, der i en række tilfælde har indvirket på etableringen af erhvervsråd, skal i denne sammenhæng nævnes tre.

I tilknytning til et første specielt aspekt skal visse, psykologisk prægede faktorer berøres.

Den villighed, hvormed erhvervsliv og kommuner i en given region eller lokalitet ofrer ressourcer og pression på at få et erhvervsråd i drift, kan næppe - på det korte sigt - ses uafhængigt af de personer, der forsøger at sælge ideen, de, der skal tage politisk stilling til den samt de muligheder, der er til stede, ved besættelsen af det eventuelle råds vigtigste poster - specielt stillingen som lokal eller regional erhvervschef.

Hvis det her nævnte aspekt, trods dets kortsigtede præg, tages seriøst, kunne det i sammenhængen være af interesse at undersøge betydningen for erhvervsråds-initiativer af de forhåndenværende kommunal-politiske forhold. Umiddelbart kunne det vel forventes, at anvendelsen af erhvervsråd som organisatorisk instrument i en lokal eller regional erhvervsudvikling ville have nogen sammenhæng med de stedlige amts- eller primærkommuners partipolitiske profil.

Det er en kendsgerning, at en markant del af de kommuner, hvortil lokale erhvervsråd er knyttet, kun i ringe omfang præges af socialdemokratiet eller de socialistiske partier.²³ Spørgsmålet er imidlertid, om ikke denne sammenhæng er et slør over et allerede tidligere berørt aspekt: At hovedparten af erhvervsråd arbejder i områder med egnsudviklingsstatus. Disse områder er - det følger i praksis næsten af den måde, hvorpå de afgrænses - præget af vælgermasser, der traditionelt og som følge af deres sociale situation ikke udgør en basis for socialdemokratiet og partierne til venstre for midten. Ganske vist prætenderer egnsudviklingen netop at medvirke til en forandring i den socioøkonomiske grundstruktur, men der er

22) Jvf. note 10 vil sondringen mellem generelle og specielle aspekter indeholde visse arbitrære elementer. Det bør i øvrigt betones, at der formentlig kan nævnes andre betydningsfulde specielle aspekter end de i nærværende artikel medtagne.

23) Erhvervsbladet, op.cit., og Kommunal Årbog, 1980. Det bør dog understreges, at andelen af socialdemokratiske og socialistiske kommunalbestyrelsesmedlemmer på landsbasis er markant mindre end de tilsvarende partiers andel af folketingsmedlemmer.

næppe grund til at antage, at denne forandring er så intens og virker så hurtigt, at de traditionsbundne opfattelser uden videre overvindes.

På baggrund af det anførte kan tendensen mod etablering af erhvervsråd i kommuner med borgerligt politisk flertal formentlig hævdes at dække over to uafhængige relationer: Dels at regioner/ lokaliteter med egnsudviklingsstatus hensigtsmæssigt kan anvende erhvervsråd som katalysatorer for tiltrækning af egnsudviklingsmidler, dels at egnsudviklingsområder - qua deres sociologiske struktur - forventeligt domineres af ikke-socialistiske partier.

Et andet specielt aspekt, og af noget længeresigtet karakter, inkluderer spørgsmålet om den teoretiske opfattelse (om nogen overhovedet), der ligger til grund for forsøgene på at udvikle et områdes erhvervsliv.

Det må være indlysende, at der, også regionalt og lokalt, eksisterer en række sammenhænge mellem på den ene side et områdes erhvervsudvikling og på den anden side dets infrastruktur i bred forstand, dvs. forsyningen med boliger, antallet af skoler, vejnettets omfang og kvalitet, den kollektive trafiks udbygning, mængden af daginstitutionspladser osv. Eksakte kausale relationer mellem de nævnte variable størrelser og erhvervsdynamikken er det imidlertid vanskeligere at hævde enighed om. En sådan konsensus eksisterer formentlig ikke. Og på den baggrund er der intet overraskende i, at tilsyneladende ens stillede kommuner eller regioner har valgt forskellige strategier i bestræbelserne på at sikre erhvervssektorerne rimelige vækstmuligheder, at nogle områder har satset på erhvervsrådene som støtte for erhvervsudviklingen, og at andre netop ikke har etableret råd, men har satset ressourcerne på en udbygning af den omtalte infrastruktur, der - og dette bør understreges - netop udgør en væsentlig del af de såkaldte lokaliseringsfaktorer, dvs. de faktorer der af virksomhederne opfattes som væsentlige, når et områdes egnethed som placeringssted for produktion skal bedømmes.²⁴

24) Det må selvfølgelig understreges, at spørgsmålet om en satsning på erhvervsråd ikke udelukker en ressourceanvendelse i tilknytning til udbygningen af infrastrukturen - omend sidstnævnte ofte vil ske ud fra ikke-erhvervspolitiske præmisser.

Mht. lokaliseringsfaktorer, se: Vest- og Midtjylland - Lokaliseringsfaktorer, Vestjyllands Udviklingsråd, April 1979.

Det er i øvrigt værd at tilføje, at erhvervsråds-løsningen i egnsudviklingsområder vil føles lettere at effektvurdere, for så vidt som der i disse områder er en bastant mulighed for at kvantificere rådernes indsats - et stykke af vejen i hvert fald. Rådernes formåen ved tiltrækning af egnsudviklingsmidler, der er forholdsvis kvantificerbare,²⁵ kan således sammenholdes med kommunernes og amternes direkte finansielle støtte til rådsdriften. Det er derimod relativt vanskeligere at sætte tal på erhvervsrådenes arbejde, når dette - som tilfældet vil være det i for eksempel Århus amt, jvf. foran - udelukkende kan omfatte konsulentbistand til allerede eksisterende virksomheder, medvirken ved eksportfremstød, vejledning i tilknytning til låneoptagelser etc.

Det tredje specielle aspekt knytter an til den pression, det i forvejen tilstedeværende erhvervsliv i for eksempel en region vil sætte ind på at få oprettet, bevaret eller nedlagt et erhvervsråd. Selvom der næppe kan anvises konkrete eksempler på det sidste - nedlæggelse af erhvervsråd efter pres fra det lokale/regionale erhvervsliv - er det dog en kendsgerning, at erhvervsrådene - med disses mange serviceprægede og samordnende funktioner på tværs af erhvervssektorerne - er afhængig af erhvervslivets good-will, foruden af de kommunale instansers. Lige så oplagt er det, at det vanskeligt lader sig gøre at tilfredsstille ønsker og behov i alle sektorer i tilnærmelsesvist ens omfang: Visse erhvervsgrupper vil uundgåeligt blive tilgodeset mere end andre. Og dermed er erhvervslivets udelte opbakning bag erhvervsrådenes virke også alt andet end givet.²⁶

Et forhold, der har betydning i relation til erhvervslivets ønsker og behov for erhvervsråd, vedrører omfanget og især fordelingen af de serviceenheder, der ud over erhvervsrådene står til det lokale/regionale erhvervslivs rådighed. Alt andet lige vil udbudet

25) Jvf. Beretning fra Egsudviklingsrådet for 1979, op.cit., pp. 18-20.

26) Erhvervsrådenes virksomhed identificeredes tidligere - ikke mindst i slutningen af 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne - med forsøgene på at tiltrække virksomheder, eventuelt satellit-enheder. I det omfang sådanne potentielle nyetableringer konkurrerede med allerede eksisterende - om lokal arbejdskraft og lokalt marked mv. - varetog rådet oplagt ikke dele af det stedlige erhvervslivs interesser.

Jvf. foran er det materielle grundlag for dette arbejde - tiltrækningen af industrienheder fra center til periferi - ikke længere til stede.

af den service, der tilbydes - advokat- og revisionsbistand, hjælp fra brancheorganisationer, arbejdsgiverforeninger og industrisammenslutninger samt teknologisk bistand - være relativt koncentreret i centerområderne. Selve de grundliggende behov vil således i disse områder kunne varetages af i forvejen etablerede enheder, hvorfor tilskyndelsen til at oprette erhvervsråd synes mindre. Forholdet medvirker derfor også til at kodificere den ovenfor nævnte tendens, hvorefter erhvervsråds-strukturen, jvf. dennes geografiske skævhed, er stærkt præget af egnsudviklingsaspektet.

Et andet forhold, der er potentielt relevant - omend forskelligt virkende - i samtlige danske regioner, og som har betydning i forbindelse med blandt andet erhvervslivets vurdering af erhvervsrådenes indsats, er leverandørintegrationen.

Det er for flere danske regioners vedkommende et uafviseligt faktum, at samhandelen mellem de intraregionale virksomheder er moderat og markant mindre end nødvendig.²⁷ Forholdet ytrer sig konkret, forsåvidt som industrivirksomheders råmaterialer mv. indhentes fra leverandører uden for den pågældende region - eventuelt fra udlandet, uanset tilsvarende leverandørvirksomheder er beliggende i samme område som den forarbejdende enhed. Problemet i forbindelse med den omhandlede leverandørintegration er oplagt informationsniveauet. Og det er netop i tilknytning til denne faktor, erhvervsrådene kommer ind med udarbejdelse og ajourføring af oversigter over de produkter, der fremstilles af virksomheder inden for rådets arbejdsradius.

Behovet for optrapning af den regionale samhandel kan naturligt anskues i forlængelse af kommunernes støtte til erhvervsrådenes drift: I det omfang rådernes bestræbelser mod intensivering af den regionale produktudveksling medvirker til områdets almindelige erhvervsmæssige blomstring - og dette vil formentlig være den gangse antagelse - vil det stedlige erhvervsliv, jvf. leverandørintegrationens potentielt omkostningsdæmpende virkning, og de kommunale elementer, jvf. en politisk målsætning om blandt andet tilstrækkeligt

27) Jvf. Ole Qvist Pedersen, Egnsudviklingsproblematikken - Industristruktur og -udvikling i udkantsregionerne, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, 1977, p. 15. Een af baggrundene for det tidligere omtalte forsøg på etablering af en amtslig erhvervsenhed i Århus amt var netop problematikken omkring den intraregionale samhandel - eller mangel på samme.

udbud af arbejdspladser, have parallelle interesser i støtten til erhvervsrådenes arbejde. Eksistensen af en sådan interesseidentitet mellem det stedlige erhvervslivs og de kommunalpolitiske målsætninger er dog langt fra givet. Man kunne en passant stille det spørgsmål, om erhvervsrådene så entydigt arbejder i retning af de kommunalpolitiske målsætningers opfyldelse, jvf. de tidligere anførte teknologiseringsbestræbelser modstrid med beskæftigelsehensyn. Svaret må formentlig være, at paradokser af den omhandlede art kan findes på alle forvaltningsplaner, at det er urimeligt at tage enkelte af erhvervsrådenes arbejdsopgaver ud af sammenhængen og vurdere disse i relation til specifikke kommunalpolitiske målsætninger, når rådernes stærkt differentierede katalog af opgaver generelt af kommunerne anses for tilfredsstillende varetaget, og at det - jvf. teknologiseringseksemplet - er overordentlig uigennemsigtige strukturer, kommunernes (og andre forvaltningselementers) eventuelle vurdering af erhvervsrådene er stillet overfor. Det sidste afspejles konkret i virksomhedernes ukontrollable påstande om, at teknologiseringer - ofte det samme som nedsat arbejdsstyrke og øget lokal/regional arbejdsløshed - er det eneste alternativ til en egentlig virksomhedslukning eller -flytning.

4. Erhvervsrådene, den fysiske planlægning og lavkonjunkturer: Muligheder og behov

Det er værd at gøre et par bemærkninger om karakteren af det arbejde, de regionale erhvervsråd udfører.

Hovedingredienserne i disse råds virksomhed er forsøgene på at skaffe det område, der betjenes, et så driftigt og levedygtigt erhvervsliv som muligt, uanset opgange eet sted ofte vil ske på andres bekostning. Derimod skeles der kun i begrænset omfang til, om dele af det betjente område favoriseres på bekostning af andre. Allerede på den baggrund kan det hævdes, at de regionale råds indsats ikke er eksplicit regionspolitisk, omend regionspolitiske konsekvenser nødvendigvis følger af det arbejde, rådene rent faktisk udfører.²⁸

28) "...regionalpolitik (har) at gøre med ... den geografiske fordeling af goder og ulemper mellem regioner og regionspolitik med lokaliseringen heraf inden for den enkelte region", jvf. Ib Christensen, Ole Nørgaard Madsen, Poul Erik Mouritzen og Carl-Johan Skovsgaard, Regions- og Regionalpolitik i Danmark, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, 1980, p. 27ff. Se i øvrigt også foranstående artikel af Ole Nørgaard Madsen.

Denne karakteristik er næppe opsigtsvækkende, når det tages i betragtning, at en stor del af erhvervsrådenes arbejde - eksempelvis bistand i tilknytning til ansøgning om egnsudviklingsstøtte til konkrete virksomheders konkrete projekter samt oplysning om lånemuligheder og erhvervsstøtteordninger - oftest ydes som respons på henvendelser fra de enkelte aktive erhvervsenheder, der således direkte er determinanter for, hvilke områder af en region det pågældende erhvervsråd betjener.

Når der er anledning til at fremhæve den hidtidige karakter af de regionale erhvervsråds virke, hænger det sammen med de ændrede omstændigheder, der er dikteret af den nuværende lavkonjunktur i almindelighed og det i 1970'erne gennemførte planlovssystem i særdeleshed, og som blandt andet har medført, at kommunerne i et vist omfang involveres i beskæftigelsesfremmende foranstaltninger - måske en forløber for nedbrydningen af 'dogmet' om den kommunale erhvervspolitiske inkompetence, samt at behovet for egentlige erhvervmæssige regionsudviklingsprogrammer, herunder forbedring af den erhvervmæssige styring, kan føles større end tidligere. At det sidste er tilfældet, er dels en følge af de såkaldte udkantregioners (-amters) interesse i aktivt at sikre, at krisens gennemslag ikke specielt rammer dem, dels en følge af den relative nedprioritering, der forventeligt vil ramme den fysiske planlægning, hvis denne udelukkende omfatter de forhold - såsom trafik, bolig- og miljøforhold - der klart influerer på og influeres af erhvervsdynamikken, men ikke inkluderer selve de erhvervmæssige forhold og disses udvikling. At planlovssystemet i første omgang kan leve højt på nyheder og, jvf. offentlighedsfaser, nyskabelsens interesse, er oplagt. Men det er lige så oplagt, betydningen af disse faktorer allerede i anden omgang vil være minimal.

De nævnte behov og omstændigheder er ensbetydende med perspektiver, der rækker ud over den i regionspolitisk sammenhæng lidt tilfældigt virkende indsats, erhvervsrådene i dag excellerer i, og ind i decideret erhvervmæssig regionspolitik; der eventuelt knyttes an til den fysiske planlægning.²⁹

29) I et tillæg til Regionplan for Nordjylland, Nordjyllands Amtskommune, 1980, p. 5, hedder det: "Men en regionplan er ikke et tilstrækkeligt redskab til at forbedre beskæftigelsen ... Amtsrådet vil derfor søge at formulere en egentlig regional erhvervspolitik, som kan danne udgangspunkt for en øget ind-

Med det nuværende udviklingsstade karambolerer etableringen af for eksempel amtslige erhvervsprogrammer med eventuel tilknytning til plansystemet i øvrigt, imidlertid med en række faktorer, der besværliggør formuleringen og implementeringen af sådanne programmer.³⁰ De nedenfor nævnte faktorer tømmer ikke rækken, men eksemplificerer dens indhold.

For det første bør det erindres, at der på dette felt, som på en syndflod andre, forefindes et virvar af organisationer - herunder forvaltningsorganer - imellem hvilke koordinationsmekanismer ikke nødvendigvis er udbygget i en grad, der muliggør regionserhvervs politik af den her omhandlede art.

I forlængelse heraf bidrager for det andet statslige forvaltningsenheder med talrige påvirkninger af betydning for de intraregionale erhvervsudviklinger. De nuværende beskæftigelsesplaner, hvis momentane karakter virker tvivlsom, kan således ikke forventes at påvirke regionerne i overensstemmelse med de eventuelle målsætninger for vækstområder, der fremsættes i de enkelte amters regionsplaner. Tværtimod udddeles beskæftigelsesmidlerne i stort omfang efter et først-til-mølle-princip, der medfører, at de, der har konkrete projektforslag, også er sandsynligste støttemodtagere, selvom de pågældende foretagender har en beliggenhed eller produktion, der ikke harmonerer med eventuelle regionplanmålsætninger om erhvervslokalisering og differentieret erhvervsstruktur. At beskæftigelsesplanerne heller ikke nødvendigvis harmonerer med egnsudviklingsstøtten - faktisk beror det udelukkende på et tilfælde, om de to støtteformer trækker i samme retning - og at talrige andre eksempler end det her fremtrukne med beskæftigelsesmidlerne kunne anføres, nævnes blot

(Note 29 forts.)

sats..."

Sønderjyllands Amtskommune opererer med tilsvarende ideer.

I tilknytning til den bornholmske regionsplanlægning blev der udarbejdet et erhvervspolitisk handlingsprogram, der imidlertid - på Planstyrelsens initiativ - blev flyttet fra selve arealanvendelsesplanen til den ikke-bindende "Redegørelse".

30) Essensen i dette er oplagt, at effekten af en eventuel plan decimeres.

for fuldstændighedens skyld.³¹

For det tredje kan sektorplansystemet påvirke substansen i en eventuel regions-erhvervspolitik. Inden for undervisningssektoren har de statslige standarder og normer således været basis for lukningen af relativt små skoler i den vestlige del af Sønderjyllands amt, dvs. basis for en forskubbelse af den undervisningsmæssige infrastruktur, hvis udslag: At de fleste uddannelsesstilbud har en fysisk beliggenhed mod øst, har kodificeret den i forvejen iagttagelige tendens, hvorefter væksten især har fundet sted i de østlige kommuner i amtet. Der er på en sådan baggrund næppe megen genialitet i at satse på kraftig erhvervmæssig vækst i amtets vestlige, tyndt befolkede områder. Eller sagt på en anden måde: Der er blandt andet i kraft af sektorplanlægningen på et område, der normalt anses for kvalitativt forskelligt fra det erhvervmæssige, sat rammer for substansen i en eventuel regions-erhvervspolitik.³²

Og med disse tre nævnte forhold er man end ikke nået i nærheden af den foran omtalte restriktive linje i forbindelse med kommunernes aktivitet på det erhvervmæssige felt.

Som det allerede er antydnet, jvf. note 29, er regions-erhvervspolitik ikke blot udtryk for perspektiveret tænkning, men for begyndende realiteter. Og det er oplagt, at erhvervsrådenes funktioner må tilpasses disse realiteter, dvs. at rådenes arbejde må ligge i forlængelse af dels en eventuel amtslig erhvervspolitik, dels de erhvervsrelevante dele af selve regionplanerne.³³

31) Et tilbud fra egnsudviklingsdirektoratet, der også ville involvere det regionale erhvervsråd i Nordjylland, om differentiering af egnsudviklingsmidlerne, således at disse afpasses efter regionplanens målsætninger og udpegede vækstområder, har tilsyneladende ikke vundet genklang hos Nordjyllands Amtsråd. Det er vanskeligt at se anden baggrund for denne amtskommunale holdning end det sædvanlige: At man fra kommunalt hold bevæger sig på listesko i erhvervspolitiske sammenhænge.

Man kunne, jvf. note 29, spørge, hvorfor det samme amtsråd, når man øjensynligt ikke ønsker at anvende de mest banale regions-erhvervspolitiske virkemidler, finder det ulejligheden værd at varsle en kommende erhvervspolitisk plan? Se i øvrigt Susanne Bygvrå, Egnsudvikling, Institut for Grænseforskning, Åbenrå 1980, p. 132 og p. 191.

32) Regionplanlægning, Egnsudvikling og Miljøbeskyttelse, op.cit.

33) Det oplagte eksempel ville være erhvervsrådenes arbejde med udfyldning af regionplanernes vækstcenter-mål. At dette aspekt kunne omfatte egnsudviklingsstøtten er indlysende. Men dermed er aspektet ligeså oplagt langt fra udtømt.

Man kunne forsåvidt forestille sig, at amtskommunerne (og indenrigsministeriet m.fl.) netop ville være interesseret i en sådan aktiv erhvervsråds-indsats, fordi man derved - lidt polemisk formuleret - kunne bevare facaden: En amtslig regionplanlægning, hvor de erhvervspolitiske målformuleringer blev undgået eller subsidiært holdt på at abstrakt-indirekte niveau, amtsligt initierede erhvervsprogrammer, hvor erhvervsrådene fungerede som primære katalysatorer for implementeringen og den samtidige, formelle opretholdelse af skæret af kommunal renhed i tilknytning til de erhvervspolitiske spørgsmål.

En anden udviklingsmulighed ville imidlertid være at tage tyren ved hornene og een gang for alle slippe opfattelsen af, hvilke opgaver kommunerne er berettigede til, og hvilke de netop ikke er berettigede til at varetage. En sådan tendens ville vel oven i købet ligge i forlængelse af den faktiske udvikling efter kommunalreformen, hvor den traditionelle skelnen mellem statslige og kommunale opgaver i vidt omfang er gjort irrelevant, forsåvidt som den tidligere opgavefordeling er afløst af en arbejdsdeling, hvor det statslige og de kommunale niveauer beskæftiger sig med forskellige funktioner i forbindelse med de samme problemfelter.³⁴

En sådan udvikling - tagen tyren ved hornene - kunne give basis for egentlige amtskommunale erhvervsenheder, dvs. forvaltningselementer hvis formål ville være administrationen af regionale erhvervspolitiske spørgsmål og eventuelle regions-erhvervspolitiske rammer, og som kunne organiseres på nøjagtig samme vis som ethvert andet amtskommunalt kontor. Også denne udviklingsmulighed er langt fra et spørgsmål om hypotetiske fremtidsvisioner, forsåvidt som gennemarbejdede forslag à la det nævnte allerede er fremlagt.³⁵

Det er indlysende, at en sådan udvikling vil erodere erhvervs- og udviklingsrådenes nuværende status, idet de arbejdsfelter, der i dag varetages af rådene, forventeligt vil blive taget op af de om-

34) Jvf. Poul Meyer, Georg Vedel-Smith, Ole Nørgaard Madsen og Finn Bruun, Offentlig Forvaltning i Danmark, Århus, 1980, p. 57.

35) Det var i essensen et forslag af den art, der i 1979 - blandt andet fra en række erhvervsorganisationers side - blev forelagt Århus Amtskommune i forbindelse med bestræbelserne på at få etableret en regional erhvervsenhed i amtet. Det er symptomatisk, at man derved forærede amtskommunen en grydeklar undskyldning for ikke at gå videre med projektet: Den kommunale erhvervspolitiske inkompetence.

handlede amtskommunale erhvervsenheder. Ikke mindst på egnsudviklingsområdet vil en sådan opgaveoverførsel være nærliggende, fordi en direkte amtskommunal involvering, jvf. foran, vil være konstruktiv i koordinationsmæssig henseende, dvs. fungere som basis for parallelitet mellem stedplanernes vækstcenter-mål og lignende på den ene side og de egentlige egnsudviklingselementers eventuelle lokaliseringskriterier på den anden.

Denne såkaldte status-erodering bør imidlertid ikke give anledning til forhastede konklusioner vedrørende erhvervsrådenes eksistensberettigelse i en sådan ny situation. Og i hvert fald to faktorer bør i den sammenhæng erindres.

For det første eksisterer en række eksempler på organisatoriske enheder, der er videreført selv efter overflødiggørelse eller overførsel til andre organer af disse enheders oprindelige arbejdsopgaver. Tendensen mod at opretholde organisatoriske strukturer på basis af tilpasninger og radikale ændringer af arbejdsopgaver synes således stærk og vil i givet fald, dvs. ved oprettelsen af egentlige kommunale erhvervsenheder, give basis for en forventning om, at rådernes eksistens ikke direkte trues, men at karakteren af deres arbejdsopgaver ændres.

For det andet bør det betones, at erhvervslivets vilje til via kontingenter at yde erhvervsrådene finansiel støtte blandt andet, og ud over de allerede foran nævnte forhold, er betinget af det synspunkt, at der kan være fornuft i at opretholde en enhed, der ikke fungerer entydigt som et offentligt, "indblandende" og regulerende element, men som en art interesseartikulerende mellemlid mellem kommuner og erhvervsliv, eller dele heraf. De funktioner, der ligger i forlængelse af disse synspunkter - for eksempel erhvervsrådsrepræsentation i en række tekniske og planlægningsmæssige sammenhænge - vil det oplagt være muligt at opretholde under alle omstændigheder.

Med disse to faktorer in mente kan det altså anføres, at erhvervsrådene - selv under de for disse "værst tænkelige omstændigheder" - næppe uden videre bliver at betragte som overflødige, irrelevante enheder, men at funktioner à la de, der i dag eksisterer for rådslignende organer, og opgaver som mediator mellem kommunale myndigheder og erhvervsliv, forekommer tænkelige.

De foranstående betragtninger lægger ikke op til nogen entydig konklusion vedrørende erhvervsrådenes fremtidige status, men antyder dog to mulige fremtidige udviklingslinjer, hvoraf den mest sandsynlige formentlig er en fortsættelse af de nuværende opgaver og arbejdsformer med de ad hoc justeringer, der selvsagt altid vil være en konstant foreteelse, og som i den konkrete situation er dikteret af ikke mindst stedplanlægningen. En sådan konstatering ligger i forlængelse af dels den observerbare kendsgerning, at der i disse år - i pagt med den foran nævnte, udvendige sammenhæng mellem økonomiske nedgangs-konjunkturer og erhvervsråds-etableringer - oprettes nye råd, såvel lokalt som regionalt, der blandt andet opererer i områder, der ellers ikke har været præget af erhvervs- og udviklingsråd - således for eksempel Vestsjælland, dels en forventning om, at erhvervsrådsstrukturen også i en overskuelig fremtid vil være i stand til (lige netop) at dække spændingen mellem på den ene side behovet for i hvert fald et minimum af lokale/regionale erhvervspolitiske tiltag og på den anden side koordinationsmanglerne og den kommunale erhvervspolitiske inkompetence. At denne udviklingstendens så oven i købet har hjemmel i en af de mere væsentlige forvaltningspolitiske love, in casu: Inertiens, gør den ikke mindre sandsynlig.